

Adatok a Dunántúli-dombság nagylepke faunájához (Lepidoptera: Macrolepidoptera)

SZABÓ GERGELY

H-7400 Kaposvár, Streith Miklós u.6., Hungary, e-mail: laiho@freemail.hu

SZABÓ, G.: *Contribution to the knowledge of Macrolepidoptera fauna of the Transdanubian hills (SW-Hungary) (Lepidoptera: Macrolepidoptera).*

Abstract: Faunistic data of Lepidoptera collected between 2003 and 2007 are given. The majority of the distribution data come from Zselic Hills and Mecsek Mountains. Several rare (or migratory) and endangered species (eg. *Acherontia atropos*, *Iolana iolas*, *Neptis rivularis*, *Lopinga achine*, *Rileyana fovea*, *Mormo maura*) are listed and completed with zoogeographical and ecological comments. 22 species (eg. *Proserpinus proserpina*, *Zerynthia polyxena*, *Parnassius mnemosyne*, *Lycaena dispar rutilus*, *Maculinea alcon*, *Maculinea nausithous*, *Euphydryas maturna*) are protected by Hungarian laws with national or even international nature conservational importance.

Keywords: Lepidoptera, faunistic data, vulnerable species, nature conservation, Hungary

Bevezetés

A Dunántúli-dombság magasabb részét alkotó két nagyobb kistájegység: a Mecsek-hegység és a Zselic lepkefaunája országos viszonylatban is feltártnak mondható, az eredményekről a területre vonatkozó nagyszámú cikk tudósít. A 19. század végén és 20. század első felében végzett, jórészt (amatőr) magángyűjtések eredményeit (KOVÁCS 1953, 1956) publikálta. Az ezt követő évtizedekben intenzív és alapos kutatómunka indult meg, az ebből származó rendkívül sok adatot pedig - a korábbiakkal egybevetve - foglalták össze (BALOGH 1978, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1994, FAZEKAS 2006).

2003 óta végzek személyes gyűjtéseket a zselici dombokon és a Mecsek-hegység több pontján. Nappali gyűjtéseimet a megszokott módon, lepkehálós egyeléses módszerrel és megfigyelésekkel végeztem, míg az éjszakai fajok begyűjtéséhez 160 W-os kevert fényű (HMLI) izzót használtam, ezt hordozható generátorról üzemeltettem. Egy-két adatot a lakóhelyem közelében csak időszakosan használt fénycsapda szolgáltatott, amely ugyanilyen típusú égővel volt felszerelve. Az alábbiakban jellegzetes és/vagy a térségre nézve ritka fajok újabb előfordulási adatait adom meg, egyes esetekben röviden hazai elterjedtségükről, ökológiájukról is szólva, illetve a természetvédelmi szempontból jelentős fajok (hatályos) természetvédelmi státuszát is megemlítem.

A fajlista összeállításához VARGA et al. (2004) munkáját vettem alapul.

A fajok jegyzéke

Acherontia atropos (Linnaeus, 1758) - Szántód: belterület, 2005.10.13. - Ritka vándor, amely szórványosan jelentkezik a Dél-Dunántúlon (UHERKOVICH 1976, 1978b, 1979, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1994, 1998, SÁFIÁN és MALGAY 2004). Egyedszáma alacsony, általában csak egyes példányai kerülnek elő. Tápnövényei burgonyafélék, ezért burgonya-ültetvények közelében nagyobb számban is felléphet (pl.: Zalai-dombság). Védett faj, pénzben kifejezett értéke: 10000 Ft.

Proserpinus proserpina (Pallas, 1772) - Bőszénfa: Kecskéhát, 2004.04.23.; Szenna: Dennai-erdő, 2004.05.31. - Meleg- és nedvességigényes (VARGA 1990), főleg patak menti magaskórósokra jellemző faj, ahol tápnövényei füzike (*Epilobium*) fajok, esetleg a tájidegen ligetszépe (*Oenothera biennis*) nő. A Zselic sűrű vízhálózata révén sok a számára alkalmas élőhely, amelyet az inváziós aranyvessző (*Solidago*) veszélyeztet. Natura 2000 faj, a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) maximális programjába ajánlott, védett faj. A pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Hyles livornica (Esper, 1779) - Kaposvár: fénycsapda 2003.05.09.- A Mediterráneumban honos vándorfaj, kedvező időjárású években magasabb egyedszámot is elérhet. A 2003-as év ugyanezen időszakában több példánya került elő a Dráva-mentén is (SÁFIÁN és MALGAY 2004).

Hyles galii (Rottemburg, 1775) - Kaposvár: belterület, 2006.08.12. - Régebben az egész országban elterjedt volt (KOVÁCS 1953, 1956), napjainkban viszont jelentősen megritkult. Az utóbbi 4 évtizedben a Dél-Dunántúlon csak a Mecsekben (FAZEKAS 2006) és Külső-Somogyból (leg.: Ábrahám) kerültek elő példányai. Kaposvár környékén utóljára Nattán Miklós gyűjtötte (ÁBRAHÁM 1990). Valószínűleg erősen visszaszorulóban lévő faj, ezért természetvédelmi szempontból mindenképpen nagyobb figyelmet érdemel. Megfigyelhető, hogy egyes hegyvidéki irtásréteken (Erdély), ahol egyik tápnövénye, a *Chamaenerion angustifolium* tömegesen virít, gyakori is lehet.

Zerynthia polyxena (Denis & Schiffermüller, 1775) - Pécs: Makár-hegy, 2003.05.05., Pécs: Bálics, 2004.05.27. (hernyók) - Pontomediterrán faunaelemünk, magyarországi populációi peremhelyzetűek. Magyarország keleti felén sokkal gyakoribb, mint a nyugati országrészben. Pécs belterületén élő populációi másodlagos élőhelyeken fordulnak elő, ahol egyetlen tápnövénye, a farkasalma (*Aristolochia clematitis*) szőlőskertek széléin, utak és dűlők mentén található gyomtársulásokban néhol tömeges. Az utóbbi három évben ezekről a helyekről eltűnt, újabb egyedek nem sikerült megfigyelni, amelyben közrejátszhat, hogy az utak menti "gyomtalanítás"-t rendszeresen május-június fordulóján végzik. Komló térségéből - valószínűleg hasonló okok miatt - az utóbbi 50 évben eltűnt (FAZEKAS 2004). Sérülékenysége egyrészt monofágiájában rejlik, másrészt élőhelyeit nem hagyja el, sztenotópikus faj. Az összes veszélyeztetettségű listán (Vörös könyv, Corine, BK, Natura 2000) szereplő, NBmR monitorozandó faj, védett, a pénzben kifejezett értéke: 10000 Ft.

Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758) - Kaposvár: Töröcske, 2003.05.15., Gálosfa: Surján-patak, 2003.05.25., Kaposfüred: Deseda-tó, 2003.06.10., Mecsek: Misina, 2004.05.26., 2005.05.24., Bőszénfa: Ropoly-puszt, 2004.05.04., 2004.06.07., Szenna: Dennai-erdő, 2005.05.27., 2007.05.01., Szentbalázs: Tanka-rét, 2005.06.12., Bőszénfa: Farkaslaki-erdő, 2006.05.10. - A Zselicben a tarvágásos erdőirtások sok élőhelyét felszámolták, de a számára alkalmas helyeken még mindenütt előfordul. Populációi tér- és időbeli fluktuációt mutatnak (ÁBRAHÁM 2005), ezt állományainak felmérésekor fontos figyelembe venni. Natura 2000, a Berni Egyezmény és a Corine listáin is szereplő, potenciálisan veszélyeztetett, védett fajunk. A pénzben kifejezett értéke: 10000 Ft.

Colias erate (Esper, 1805) - Mecsek (Pécs): Kozári kőfejtő, 2007.06.14. - Sztyeppfaj, amely kelet felől érkezve az elmúlt évtizedekben kolonizálta hazánkat, és ma már az egész országban szétterjedt. Első dunántúli példányát a Tapolcai-medencében (DIETZEL 1991) fogta, majd előkerült a Béda-Karapancsa TK-ból (UHERKOVICH és ÁBRAHÁM 1992) és Boronka-melléki TK-ból (ÁBRAHÁM 1992a) is. FAZEKAS (2004) Magyarhertelendről közli. Több külső-somogyi gyűjtőhelye is ismert (leg.: Ábrahám). Megjelenése valószínűbb a kissé szárazabb, nyílt füves területeken, újabb mecseki példánya is a hegység tetőrégiójának egy beerdősületlen, északkelet felé nyitott pontjáról került elő. Tápnövény-preferenciája terjeszkedésében nem szab gátat, hiszen lucernaféléket fogyaszt, de más *Fabaceae* fajokat is elfogad (TOLMAN & LEWINGTON 1998). Hazánkban két- vagy három nemzedéke fejlődik ki évente.

Lycaena dispar rutilus (Werneburg, 1864) - Kaposvár: Töröcske, 2003.05.15., Abaliget Bükkösd-víz 2003. 06.26., Lipótfa: Kuckósarok, 2003.09.20., 2004.07.03., Kaposhomok, 2004.08.22., Hajmás: Ivánka-puszta, 2005.08. 24., Bószénfa: Falurét, 2005.08.24., Magyaregregy: Egregyi-völgy, 2006.08.18., Sántos: Fürteleki-erdő, 2007.06.06., Hetvehely: Sás-völgy, 2007.05.26., Pécs: Tettye, 2007.05.11., Mecsekfalu, 2007.06.11. - A Dunántúli-dombság nedvesebb erdőszegélyein és láprétjein elterjedt és általában gyakori, populációi stabilnak tűnnek. Natura 2000, a Nemzeti Biodiverzitásmonitorozó Rendszer programjában is szereplő, kiemelt jelentőségű faj, védett, a pénzben kifejezett értéke: 50000 Ft.

Lycaena thersamon (Esper, 1784) - Bószénfa: Ropoly-puszta, 2003.06.27., Zselickislak: Pölöskei-rét, 2003.08.22. - Lejtő- és löszshtyeppekhez kötődő faj, amely régen országosan elterjedt volt (KOVÁCS 1953, 1956). A Zselicből régi adataival rendelkezünk Kaposvár környékéről (ÁBRAHÁM 1990, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1994). Az utóbbi évtizedekben több más hasonló ökológiai igényű fajhoz hasonlóan (pl.: *Ocnogyna parasita*, *Periphanes delphinii*) erősen megritkult, erről több faunamunkában is beszámolnak (ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 2000, FAZEKAS 2006). BÁLINT (1994) szerint populációi fluktuálnak. Fokozott természetvédelmi figyelemre szorul. Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Maculinea alcon (Denis & Schiffermüller, 1775) - Lipótfa: Kuckósarok, 2003.06.17., Bószénfa: Kecsehát, 2007.06.10., Hosszúhetény: Völgyi-rétek, 2007.06.26. - Nagy areájú, Észak-Spanyolországtól az Altáj-hegységig elterjedt, (boreo)montán faj, de mindenütt lokális. A Dunántúli-dombságon a szárazréti ökotípusa repül, itt irtásokban, kevésbé bolygatott legelőkön és kaszálóréteken (*Arrhenatheretalia*) még nem ritka. Korábban a Mecsekből és a Zselicből is csak kevés adata volt, ma már lényegesen több lelőhelyét ismerjük. Nemrégiben találták meg Gödrén (leg.: Telek) és Gyűrűfűn (leg.: Ábrahám). A Keleti-Mecsek több pontjáról is előkerült (FAZEKAS 2004). A többi *Maculinea* fajhoz hasonlóan myrmecofil fejlődésű, tápnövényéhez, a *Gentiana cruciata* fajhoz erősen kötődik. Védett, a Berni Egyezményben és a Corine listán is szerepel, újabb populációinak feltérképezése és megfigyelése aktuális feladat. A pénzben kifejezett értéke 50000 Ft.

Maculinea arion (Linnaeus, 1758) - Lipótfa: Kuckósarok, 2004.07.03. - Csaknem egész Európában elterjedt, eurosibériai faunaelem. Van adata a Mecsekből (FAZEKAS 2006) és Külső-Somogyból (Zamárdi, leg.: Ábrahám), de a Zselicben eddig ismeretlen volt. Kedveli a száraz, füves területeket, de erdei irtásréteken is megjelenhet (TOLMAN & LEWINGTON 1998). Zselici előkerülése is ilyen jellegű élőhelyeken várható (pl.: szárazabb dombtetők), hernyójának tápnövénye a kakukkfű (*Thymus* sp.). A faj taxonómiai helyzetéről DIETZEL (1990) közöl tanulmányt. A Berni Egyezmény listáján szereplő, Natura 2000, védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 50000 Ft.

Maculinea nausithous (Bergstrasser, 1779) - Kaposfő: Kapos-mente, 2004.07.31. - Nyugat-Palearktikus, lápréti faj. A Kapos-völgyében egykor gazdag populációi tenyészhettek, de ma már élőhelyeinek többsége elpusztult vagy jelentősen átalakult. Ez az élőhely is egy rendkívül kis töredéke a folyót egykor végigkísérő vérfüves lápréteknek. A Dél-Dunántúlon több gazdag populációja él védett területen (ÁBRAHÁM 1992a, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1998, ÁBRAHÁM 2003). A hozzá nagyon hasonló élőhelyigényű és ökológiájú *Maculinea teleius* fajjal együtt szerepel a Corine, BK, Natura 2000 listáin, a Nemzeti-Biodiverzitás-monitorozó Rendszer optimális programjába ajánlja. Védett, a pénzben kifejezett értéke: 50000 Ft.

Iolana iolas (Ochsenheimer, 1816) - Pécs: Tettye, 2004.06.17., 2005.06.14., 2005.06.21., 2007.05.11. - Elsősorban karsztbokor erdőkre jellemző quercetális faunaelem. Tettyei populációja ma is erős, annak ellenére, hogy élőhelyének jelentős részét korábban befenyvesítették (UHERKOVICH 1978a). Tápnövénye, a *Colutea arborescens* a hegység több pontján (pl.: Dömörkapu környéke) a szukcesszió áldozatává vált, így itt populációi eltűntek. Azonban az is megfigyelhető, hogy a hő- és napfényigényes *Colutea* cserjék nyitottabb sziklagyepfoltokon gyorsan meglelepsznek és rendkívül gyorsan fejlődnek. Aktuálisan veszélyeztetett, védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 50000 Ft.

Polyommatus daphnis (Denis & Schiffermüller, 1775) - Hosszúhetény: Völgyi-rétek, 2006.07.18, Bószénfa: Ropoly-puszt, 2007.07.13. Pontomediterrán faj, amely meszes talajon, sziklagyepekben fordul elő. A fenti példányai ennek ellenére hegyvidéki jellegű patak völgyekből, fűzligetek mellől kerültek elő, ilyen típusú élőhelyeken meglehetősen ritka.

Libythea celtis (Laicharting, 1782) - Pécs: Botanikus-kert, 2006.03.20., Sántos: Fürteleki-erdő, 2007.06.18. - A Mediterráneumban elterjedt faj szórányosan hazánk egész területén előfordul, adatainak többsége a Dunántúlról származik (KOVÁCS 1953, 1956). Parkokban és sétányok mentén is meghonosodhat, ahol tápnövényét, a *Celtis occidentalis* fajt ültetik. Tenyésztési kísérletek szerint hernyója *Ulmus* fajok leveleit is fogyasztja (TOLMAN & LEWINGTON 1998). Kora tavasszal meleg, délies lejtők karsztbokor erdeiben (Budai-hegység, Pilis, Mecsek, Villányi-hegység) általában közepesen gyakori. Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Apatura iris (Linnaeus, 1758) - Szenna: Dennai-erdő, 2004.06.30., Cserénfa: Iravölgy, 2005.07.15., Sántos: Fürteleki-erdő, 2007.06.18. - A Zselicben igen ritka, csak egyes példányai kerülnek elő. Populációit erősen veszélyezteti az intenzív erdőhasználat, az utóbbi évek egyre sűrűbbé váló tarvágásai élőhelyeit teljesen felszabdadják. Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 10000 Ft.

Neptis rivularis (Scopoli, 1763) - Pécs: Tettye, 2004.06.17., 2005.06.14., 2007.06.14., Pécs(Mecsek): Misina, 2004.06.24., Pécs: Dömörkapu, 2005.06.14., 2007.06.05. - A Mecsekben az Északi-középhegységhez hasonlóan (pl.: Bükk-Tar-kő) sziklai cserjésekhez kötődő ökotípusa él. Élőhelyei (*Helleboro odori-Spiraeetum mediae*) gerincéleken, sziklaletöréseken erősen fragmentált, kis foltokban található, ezért veszélyeztetettségük fennáll (Tubes!). A lepke is nagyon lokális, hiszen tápnövény-specialistaként erősen kötődik ezekhez a helyekhez. Egyes, kóborló példányaival csak ritkán találkozhatunk a hegység más pontjain, néha parkokban, sétányok mentén is meglelepszik, ahol egyéb gyöngyvessző fajokat (*Spiraea vanhouttei*) sövényként ültetnek (Pécs, Budapest). Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Limnitis reducta (Staudinger, 1901) - Pécs: Tettye, 2005.06.14., 2007.05.11. - A Mecsekben lokális és egyedszáma is alacsony, annak ellenére, hogy a faj tápnövénye (*Lonicera caprifolium*) a hegység központi vonulatának délies lejtőin elterjedt. A Villányi-hegységben már lényegesen gyakoribb. Védett, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Melitaea britomartis (Assmann, 1847) - Kaposvár: Kányavár, 2007.05.06, Szenna: Dennai-erdő, 2007.05.23., Pécs: Misina, 2007.06.14. - A *Melitaea* genusz egyes más fajaihoz való nagyfokú hasonlósága miatt elkülönítése nem egyszerű feladat, a fajcsoport körüli morfológiai, taxonómiai problémákkal ISSEKUTZ és KOVÁCS (1954) foglalkozik. A száraz dombtetőket nem kedveli, és inkább a mezofil erdőszéleken, nedvesebb völgytalpakon fordul elő. Évente egy nemzedéke fejlődik ki.

Euphydryas maturna (Linnaeus, 1758) - Gálosfa: Surján-patak, 2003.05.25., Kaposfüred: Deseda-tó, 2003.06.10., Bószénfa : Ropoly-pusztá, 2004.06.07., Szenna: Dennai-erdő, 2005.05.27., Szentbalázs: Tanka-rét, 2005.06.12., Gorica: Sormás-patak, 2007.05.26. - Euroszibériai elterjedésű, keményfás ligeterdeinkre jellemző faj. Több nyugat-európai országból eltűnt vagy kipusztult, és ez a tendencia mutatkozik több hazai populációján is (VARGA 1990). Sérülékenysége speciális élőhely-igényében és összetett fejlődésmenetében rejlik. A Zselicben a számára alkalmas élőhelyeken előfordul, de egyedszáma alacsony. A Corine és Berni Egyezmény listáin szereplő, Natura 2000, védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 50000 Ft.

Nymphalis antiopa (Linnaeus, 1758) - Zselickislak: Pölöskei-rét, 2003.06.23., Orfű : Szuadó, 2003.06.26., Szenna: Dennai-erdő, 2004.06.30., 2005.07.01., Visnyeszéplak(Visnye): Vitorág-pusztá, 2005.07.10., Cserénfa: Ira-völgy, 2005.07.15., Bószénfa : Farkaslaki-erdő, 2006.03.18. - Mikroklimatikus és ökológiai igényei nem állnak messze az *Apatura iris* igényeitől, ezért a fajt veszélyeztető tényezők is hasonlóak. A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) optimális programjába ajánlott, védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 50000 Ft.

Boloria selene (Denis & Schiffermüller, 1775) - Bószénfa: Ropoly-pusztá, 2004.06.07., Szenna: Dennai-erdő, 2004.06.07., 2005.05.27. - A Zselicben szórványos és ritka, eddig összesen 3 élőhelyét ismerjük (ÁBRAHÁM 1992b, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1994). Rajzási idejében élőhelyén (erdei tisztások, vágásterületek) magasabb egyedszámot is elérhet. Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Boloria euphrosyne (Linnaeus, 1758) - Abaliget Bükkösvi-víz, 2003.06.26. - Az előző fajnál elterjedtebb, de azzal gyakran megegyező habitatokban előfordul, mezofil faj, jobb repülő lévén élőhelyeitől távolabb is megjelenhet. Állománya (a *B. selene* fajhoz hasonlóan) országos szinten csökkenést mutat, védett, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Pyronia tithonus (Linnaeus, 1767) - Cserkút, 2004.08.05., 2007. 07.26. - Népes populációja él a Mecsek nyugati részén savanyú talajú száraz tölgyeseiben.

Lopinga achine (Scopoli, 1763) - Pécs (Mecsek): Kis-Tubes, 2004.06.24. - Az egész Palearktikum lomberdőzónájában megtalálható, széles elterjedésű faj. Hazánkban erősebb populációi csak az északkeleti régióból (GYULAI 1977) és a Dél-Dunántúlról (UHERKOVICH 1971, 1975, 1976, 1981b) ismertek. Rendelkezünk régi adatával Pécs környékéről (KOVÁCS 1953), de a Mecsekről készült összefoglaló faunamunkákban ez már nem szerepel (BALOGH 1978, FAZEKAS 2006). A nedvesebb, sűrű aljnövényzetű erdőket kedvelő, silvicol faj, tápnövényei fűfélék (GOZMÁNY 1968). A fenti példány a hegység központi részének tetőrégiójából (*Aconito anthorae* - *Fraxinetum orni*) került elő. Újabb felbukkanása az ilyen és ehhez hasonló társulásokban várható, ahol (egyik) lehetséges tápnövénye, az egyvirágú gyöngyperje (*Melica uniflora*) az erdők gypesztintjében tömeges. Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 10000 Ft.

Hipparchia semele (Linnaeus, 1758) - Szenna:Dennai-erdő, 2006.07.05. Sztyepp faj, amely a Zselic párasabb erdeiben igen ritka, itt valószínűleg csak időszakosan tud megtelepedni.

Perconia strigillaria (Hübner, 1787) - Szenna: Bagoly-völgy, 2004.05.18., 2005.05.21., Pécs(Mecsek): Kis-Tubes, 2005.05.24., Bószénfa: Kecskéhat, 2005.05.28., Cserkút, 2007.05.09., Kővágótőtös-Golgota, 2007.05.11. - Holomediterrán faj, amely

délkelet és délnyugat felől érte el hazánkat (GYULAI et al. 1974), első hazai példányai az 50-es években kerültek elő. Ma már meghonosodott a Dunántúl több pontján és az ország északkeleti részén is. A Dunántúli-dombságról sok lelőhelyét ismerjük, és helyenként egyedszáma is magas (UHERKOVICH 1980a, 1981c, 1982, 1983, 1984a, 1987, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1994). Irodalmi adatok szerint (VOJNITS 1980) tápnövényei: *Sarothamnus scoparius*, *Senecio*, *Calluna* és *Erica* fajok, de valószínűleg más növényeken is él. Egynemzedékes (május-június), rajzási ideje mindössze egy jó hétig tart. Védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Furcula bicuspis (Borkhausen, 1790) - Lipótfá: Kuckósarok, 2005.06.02. - A Zselic több pontjáról és Belső-Somogyból is ismert faj, itt élőhelyei nagyobb égeresekben találhatóak. Elterjedését és ökológiáját (UHERKOVICH 1978c, 1984b) részletesen leírta. Védett, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Aedia leucomelas (Linnaeus, 1758) - Kaposhomok, 2007.07.23. - Első hazai példányait a századforduló környékén fogták a Villányi-hegységben (ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 2000), majd adatai sokasodtak, jelezték a Dél-Dunántúl több pontjáról és az Alföldről is (SZABÓKY et al. 2001), a Dráva mentén is rendszeresen előkerül (SAFIÁN és MALGAY 2004). Lelelőhelyi és fenológiai adatai arra utalnak, hogy hazánkban főként Dél-Magyarország egyes területein állandó populációi élnek.

Catephia alchymista (Denis & Schiffermüller, 1775) Kaposvár: fénycsapda, 2003.05.10. - Szárazabb tölgyeseinkre jellemző faj, egyedszáma mindenütt alacsony.

Dysgonia algira (Linnaeus, 1767) Kaposvár: belterület, 2003.08.12., Cserkút, 2007.05.09., Pécs(Mecsek): Dömörkapu, 2007.07.19. - Elterjedési adatai szerint a Dunántúlon gyakoribb (KOVÁCS 1953, 1956). UHERKOVICH (1979) szerint belső vándor, amely a Dél-Dunántúl szigetegységeiben (Mecsek, Villány-hgys.) honos. Kétnemzedékes, példányai az ország egész területén felbukkanhatnak május-augusztus hónapokban.

Prodotis stolidus (Fabricius, 1775) - Pécs (Mecsek): Dömörkapu, 2007.07.19. - A Paleotrópikus régióban elterjedt faj, amely hazánkat vándorlásai során éri el, de az előző fajnál lényegesen ritkább. A korábbi munkák mindössze öt lelőhelyét említik (KOVÁCS 1953, 1956, GOZMÁNY 1970). A Mecsekből ez az első adata, tehát a hegység faunájára nézve új faj. Az előkerült példány frissességéből ítélve, nem zárható ki, hogy itt fejlődött nemzedékről van szó.

Diachrysis chryson (Esper, 1789) - Szenna: Dennai-erdő, 2006.07.24. Altoherbosa típusú élőhelyekhez kötődő, korábban ritkának tartott faj, amely a Zselicben is számos helyről előkerült, itt elterjedt és gyakori (UHERKOVICH 1978d, 1981c, 1982, 1983, ÁBRAHÁM 1992b, ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 1994).

Lamprosticta culta (Denis & Schiffermüller, 1775) - Kaposhomok, 2004.07.20., 2005.06.06., Cserkút, 2005.07.29. - Észak-Spanyolországtól Kurdisztánig húzódik areája, élőhelyei főként meszes alapkőzetű, szubmediterrán bokorerdők, tápnövényei elsősorban a kökény és galagonya (RONKAY és RONKAY 2006). A Dél-Dunántúlon szórványos, adatainak többsége a Mecsekből (BALOGH 1978, UHERKOVICH 1987, FAZEKAS 2006) és a Villányi-hegységből (ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 2000) származik. A Zselicnek csak a szárazabb dombjain (tetőrégiókban) fordulhat elő, eddig két lelőhelye volt ismert: Kaposvár (leg. Nattán, ÁBRAHÁM 1990) és Vásárosbéc (UHERKOVICH 1981a).

Rileyana fovea (Treitschke, 1825) - Pécs (Mecsek): Dömörkapu, 2004.11.01. - Pontomediterrán faj, karsztbokor erdeink és szubmediterrán molyhos tölgyeseink karakterfaja (VARGA 1964, RONKAY és RONKAY 2006). Legnagyobb populációi a Középhegységben, azon belül is a Balaton-felvidéken találhatóak (ÁBRAHÁM 2000). A Mecsekben több mint 100 évvel ezelőtt Viertl Adalbert gyűjtötte utoljára ("Pécs", FAZEKAS 2006). A Villányi-hegység kutatása során nem került elő (ÁBRAHÁM és UHERKOVICH 2000). Adatai alapján rajzásának csúcspontját október közepe táján éri el, november elején már csak nős-

tény egyedei repülnek. Populációira jellemző, hogy alacsony egyedszámúak és egymástól izoláltak, ezért aktuálisan veszélyeztetett, védett faj, a pénzben kifejezett értéke: 2000 Ft.

Dryobotodes monochroma (Esper, 1790) - Pécs (Mecsek): Misina, 2004.09.20. - Nagyobb areájú, holomediterrán faj, a Kárpátoktól északra már nem fordul elő (RONKAY és RONKAY 2006). Pubescentális elem, élőhelyigényei az előző fajhoz hasonlóak, de elterjedési adatai alapján annál kevésbé lokális (KOVÁCS 1953, 1956). Ismert mecseki lelőhelyei még: "Pécs" (leg. Viertl), Kárász, Püspökszentlászló (FAZEKAS 2006).

Mormo maura (Linnaeus, 1758) - Bószénfa: Ropoly-puszta, 2003.08.30. - Euroszibériai elterjedésű faj, amely hazánkban a Dél- és Nyugat-Dunántúlról és a Középhegység néhány pontjáról ismert (KOVÁCS 1953, 1956, JABLONKAY 1978-79, UHERKOVICH 1980b, BUSCHMANN 1981, RONKAY és SZABÓKY 1981). Kaposváron Nattán Miklós gyűjtötte az 50-es években (ÁBRAHÁM 1990). Az utóbbi évtizedekben mindössze két helyről került elő a Dunántúli-dombságon: Palé (UHERKOVICH 1983), és Zobákpuszta (FAZEKAS 2004). Ritkaságának fő oka fénykerülő volta, ugyanis fényforrások felé kevésbé közeledik, csalétkézéssel viszont eredményesen gyűjthető. Élőhelyei hűvös, nedves láperdők és hegyvidéki patak völgyek. Fűz- és éger-fajokon kívül lágyszárúakat (*Lamium*, *Rumex*, *Taraxacum*) is fogyaszt (KOCH 1958).

Irodalom

- ÁBRAHÁM L. 1990: Nattán Miklós nagylepke gyűjteménye (Lepidoptera) a pécsi Janus Pannonius Múzeumban. - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 34: 63-71.
- ÁBRAHÁM L. 1992a: A Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet nagylepke faunájának természetvédelmi értékelése I. (Lepidoptera). - Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat 7: 241-271.
- ÁBRAHÁM L. 1992b: A Zselic Tájvédelmi Körzet Macrolepidoptera faunájának ismeretéhez (Lepidoptera). - Somogyi Múzeumok Közleményei 9: 293-306.
- ÁBRAHÁM L. 2000: Balatonhenye és környékének bagolylepkéi (Lepidoptera: Noctuidae). - Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyensis 16: 123-136.
- ÁBRAHÁM L. 2003: A Látrányi Puszta Természettvédelmi Terület nagylepke (Lepidoptera) faunájának vizsgálata. - Natura Somogyiensis 5: 241-254.
- ÁBRAHÁM L. 2005: Biomonitoring of the butterfly fauna in the Drava region (Lepidoptera: Diurna) - Natura Somogyiensis 7: 63-73.
- ÁBRAHÁM L., UHERKOVICH Á. 1994: A Zselic nagylepkéi (Lepidoptera) I. Bevezetés és faunisztikai alapvetés. - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 38: 47-59.
- ÁBRAHÁM L., UHERKOVICH Á. 1998: A Dráva mente nagylepke faunája és jellegzetes élőhelyei (Lepidoptera). - Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat 9: 359-385.
- ÁBRAHÁM L., UHERKOVICH Á. 2000: A nagylepke (Lepidoptera) fauna kutatásának eddigi eredményei a Villányi-hegységben. - Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat 10: 309-339.
- BÁLINT ZS. 1994: Magyarország nappali lepkéi a természetvédelem tükrében (Lepidoptera: Rhopalocera) - Somogyi Múzeumok Közleményei 10: 183-205.
- BALOGH I. 1978: A Mecsek hegység lepkefaunája (Lepidoptera). - Folia entomologica hungarica 31(2):53-78.
- BUSCHMANN F. 1981: Adatok a Mátra hegység nagylepkefaunájának ismeretéhez - Folia Historico-naturales Musei Matrensis 7: 65-70.
- DIETZEL GY. 1990: Taxonómiai vizsgálatok a Bakony Maculinea arion populációin. A Maculinea arion annarion ssp. nova előfordulása a Bakonyban. - Folia Musei Historico-naturalis Bakonyiensis 9: 71-76. p.
- DIETZEL GY. 1991: Új nappali lepkefaj a Bakonyban *Colias erate* (ESPER, 1804), Adatok és megfigyelések a *Colias erate* bakonyi terjeszkedéséről. - Folia Musei Historico-naturalis Bakonyiensis 10: 67-76. p.
- FAZEKAS I. 2004: A komlói térség Macrolepidoptera faunájának katalógusa (Lepidoptera) (Catalogue of Macrolepidoptera fauna from Komló area, South-Hungary.) - Folia comloensis 13: 5-68.
- FAZEKAS I. 2006: A Mecsek nagylepke faunája (Lepidoptera: Macrolepidoptera) - Folia comloensis 15: 239-298.
- GOZMÁNY L. 1968: Nappali lepkék - Diurna. - Magyarország Állatvilága XVI. kötet 13: 1-204.
- GOZMÁNY L. 1970: Bagolylepkék I - Noctuidae I. - Magyarország Állatvilága XVI. kötet 11: 1-151.

- GYULAI P. 1977: A Bükk hegység Macrolepidoptera faunájának ökológiai - állatföldrajzi vizsgálata II. - Herman Ottó Múzeum Évkönyve 16: 345-373.
- GYULAI P., UHERKOVICH Á., VARGA Z. 1974: Újabb adatok a magyarországi nagylepkek elterjedéséhez I. (Lepidoptera). - Folia entomologica hungarica 27 (2): 75-83.
- ISSEKUTZ L. & KOVÁCS L. 1954: A Melitaea-nem athalia csoportja, különös tekintettel a M. britomartisa - Folia entomologica hungarica 7: 133-146.
- JABLONKAY J. 1978-79: Újabb adatok a Mátra hegység lepkefaunájához (Lepidoptera). - Folia Historico-naturales Musei Matrensis 5: 57-61.
- KOCH M. 1958: Wir bestimmen Schmetterlinge. Band 3 - Eulen - Neumann Verlag pp. 162-163.
- KOVÁCS L. 1953: A magyarországi nagylepkek és elterjedésük. - Folia entomologica hungarica 6: 76-165.
- KOVÁCS L. 1956: A magyarországi nagylepkek és elterjedésük II. - Folia entomologica hungarica 9: 89-140.
- RONKAY G., RONKAY L. 2006: A magyarországi csuklyás-, szegfű- és földibaglyok atlasza. - Natura Somogyiensis 8. 1-416. pp.
- RONKAY, L., SZABÓKY, Cs. 1981: Data to the knowledge of the lepidopterous fauna of the Zemplén Mts. - Folia entomologica hungarica 42 (34): 167-184.
- SÁFIÁN SZ., MALGAY V. 2004: Újabb előfordulási adatok Somogy megye nagylepke fauna ismeretéhez (Lepidoptera: Macrolepidoptera). - Somogyi Múzeumok Közleményei 16: 369-384.
- SZABÓKY Cs., UHERKOVICH Á., ÁBRAHÁM L. 2001: Az Aedia leucomelas (Linnaeus, 1751) előfordulása Magyarországon (Lepidoptera: Noctuidae). - Folia entomologica hungarica 62: 396-398.
- TOLMAN, T. & LEWINGTON, R. 1998: Die Tagfalter Europas und Nordwestafrikas - Fransk-Kosmos Verlags-GmbH and Co. pp.1-319.
- UHERKOVICH Á. 1971: Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez I. Sellye környékének nappali lepkéi. - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 13 (1968): 15-18.
- UHERKOVICH Á. 1975: Adatok a Dráva-sík nagylepkefaunájának ismeretéhez (Macrolepidoptera). - Savaria, Vas Megyei Múzeumok Értesítője 5-6 (1971-72): 115-145.
- UHERKOVICH Á. 1976: Adatok a Dél-Dunántúl nagylepkefaunájához (Macrolepidoptera). - Folia entomologica hungarica 29: 119-137.
- UHERKOVICH Á. 1978a: Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez VIII. Mecseki karsztbokorerdők nagylepkei. - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 22 (1977): 61-72.
- UHERKOVICH Á. 1978b: Komlósd környékének nagylepkefaunája (Macrolepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 22 (1977): 73-87.
- UHERKOVICH Á. 1978c: A nyíren élő nagylepkek magyarországi elterjedése, ökológiája és fenológiája (Lepidoptera). - Acta Biologica Debrecina 15: 41-50.
- UHERKOVICH Á. 1978d: Belső-Somogy és a Zselic határvidékének lepidopterológiai viszonyai (Lepidoptera). - Somogyi Múzeumok Közleményei 3: 503-518.
- UHERKOVICH Á. 1979: Vándorlepke-megfigyelések a Dél-Dunántúlon, 1966-1977 (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 23 (1978): 51-70.
- UHERKOVICH Á. 1980a: Adatok Baranya nagylepkefaunájának ismeretéhez X. Egy mecseki cseres-tölgyes nagylepkei (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 24 (1979): 63-75.
- UHERKOVICH Á. 1980b: Az Alpokalja nagylepkeinek (Macrolepidoptera) faunisztikai alapvetése. (Nyugat-Magyarország nagylepkefaunája II.). - Savaria, Vas Megyei Múzeumok Értesítője 9-10 (1975-76): 27-55.
- UHERKOVICH Á. 1981a: A Zselic nagylepkefaunája I. Vásárosbéc környéke (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 25 (1980): 85-98.
- UHERKOVICH Á. 1981b: Data to the Macrolepidoptera Fauna of South Transdanubia (Lepidoptera), II. - Folia entomologica hungarica 42 (34): 239-252.
- UHERKOVICH Á. 1981c: A Zselici tájvédelmi körzet nagylepkefaunája (Lepidoptera). A Zselic nagylepkefaunája III. - Somogyi Múzeumok Közleményei 3: 5-24.
- UHERKOVICH Á. 1982: A Zselic nagylepkefaunája II. Délkelet-Zselic (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 26 (1981): 33-50.
- UHERKOVICH Á. 1983: A Zselic nagylepkefaunája IV. Kelet-Zselic: Palé környéke (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 25 (1982): 37-50.
- UHERKOVICH Á. 1984a: A mecseki Nagy-mély-völgy nagylepkefaunája és a Délnyugat-Dunántúl bükkön élő faunaelemei (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 28 (1983): 23-37.
- UHERKOVICH, Á. 1984b: Lepidoptera on birch and alder in South and West Transdanubia, Hungary. - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 28 (1983): 39-49.
- UHERKOVICH Á. 1987: További lepkészeti adatok a Nyugati-Mecsekből (Lepidoptera). - A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 30-31 (1985-86): 23-32.

- UHERKOVICH Á., ÁBRAHÁM L. 1992: A Béda-Karapancsa Tájvédelmi Körzet nagylepkefaunája. - Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat 6: 165-177.
- VARGA Z. 1964: Magyarország állatföldrajzi beosztása a nagylepkefauna komponensei alapján - Folia entomologica hungarica 17: 119-168.
- VARGA Z. 1990: Lepkék (Lepidoptera) rendje - in: Rakonczay Z. (szerk.): Vörös Könyv, A Magyarországon kipusztult és veszélyeztetett növény- és állatfajok.- Akadémiai kiadó, Budapest pp.: 188-244.
- VARGA Z., RONKAY L., BÁLINT ZS., LÁSZLÓ M. GY., PEREGOVITS L. 2004: A magyar állatvilág fajjegyzéke: Nagylepkék - Macrolepidoptera - Magyar Természettudományi Múzeum pp. 1-111.
- VOJNITS A, 1980: Araszolólepkék I. - Geometridae I. - Magyarország Állatvilága XVI. kötet 14: 1-157.